

Філософія

УДК 342.114.5:327.39

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20384866>**Філософсько-антропологічний вимір інформаційно-комунікативного суспільства**

Мошковський Максим Валерійович,
аспірант кафедри філософії та політології,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир, Україна,
<https://orcid.org/0009-0001-2270-9518>

Прийнято: 08.05.2026 | Опубліковано: 25.05.2026

Анотація. На сучасному етапі розвитку людства визначального значення набувають інформаційно-комунікативні технології, які радикально трансформують онтологічні засади людського існування. Виникає гостра потреба у філософсько-антропологічному осмисленні того, як цифрова реальність переформатовує фундаментальні категорії суб'єктності, ідентичності та свободи волі. **Метою статті** є філософсько-антропологічний аналіз трансформацій людського буття в умовах інформаційно-комунікативного суспільства. **Методологія дослідження** ґрунтується на сукупності взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих філософських і загальнонаукових методів пізнання. У статті використано діалектичний і герменевтичний методи, метод критичного аналізу, феноменологічний, антропологічний й системно-синергетичний підходи. **Висновки та перспективи подальших досліджень.** У статті обґрунтовано, що інформаційно-комунікативне суспільство

докорінно змінює архітекtonіку людського буття, перетворюючи цифрову реальність з інструментальної сфери на онтологічний фундамент сучасної цивілізації. Аргументовано, що головним антропологічним ризиком цієї трансформації є поступова втрата суб'єктності через розмивання меж між власною волею індивіда та алгоритмічними приписами мережевого середовища. Людина опиняється в ситуації «м'якого детермінізму», де свобода волі нівелюється предиктивними системами, що звужують простір автентичного вибору до меж споживчих чи ідеологічних шаблонів, позбавляючи особистість здатності до глибокої екзистенційної рефлексії. Доведено, що подолання кризи ідентичності в умовах тотальної цифровізації можливе лише через актуалізацію філософсько-антропологічного підходу, який стверджує пріоритет людської автономії над технологічною доцільністю. Висновується, що збереження «людського в людині» вимагає формування нової цифрової етики та культури мислення, що базуються на здатності суб'єкта до дистанціювання від алгоритмічного шуму. Визначено перспективи вироблення нової гуманітарної парадигми, яка б відповідала викликам епохи «post-human».

Ключові слова: філософська антропология, людина, гуманізм, інформаційно-комунікативне суспільство, новітні технології, штучний інтелект, комунікація, сингулярність.

Philosophical and anthropological dimension of the information and communication society

Maksym Moshkovskiy,

PhD Student, Department of Philosophy and Political Science,

Faculty of History, Law and Public Administration

Ivan Franko Zhytomyr State University,

Zhytomyr, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0001-2270-9518>

Abstract. *At the current stage of human development, information and communication technologies are becoming of decisive importance, radically transforming the ontological foundations of human existence. There is an urgent need for a philosophical and anthropological understanding of how digital reality reformats fundamental categories of subjectivity, identity, and free will. **The purpose** of the article is a philosophical and anthropological analysis of the transformations of human existence in the conditions of an information and communication society. **The research methodology** is based on a set of interrelated and complementary philosophical and general scientific methods of cognition. **Conclusions and prospects for further research.** The article substantiates that the information and communication society is fundamentally changing the architectonics of human existence, transforming digital reality from an instrumental sphere into the ontological foundation of modern civilization. It is argued that the main anthropological risk of this transformation is the gradual loss of subjectivity due to the blurring of the boundaries between the individual's own will and the algorithmic prescriptions of the network environment. A person finds himself in a situation of "soft determinism", where free will is leveled by predictive systems that narrow the space of authentic choice to the limits of consumer or ideological templates, depriving the individual of the ability to deep existential reflection. It is proven that overcoming the identity crisis in the conditions of total digitalization is possible only through the actualization of a philosophical and anthropological approach that asserts the priority of human autonomy over technological expediency. It is concluded that preserving the "human in a person" requires the formation of a new digital ethics and culture of thinking, based on the subject's ability to distance themselves from algorithmic noise. Prospects for developing a new humanitarian paradigm that would meet the challenges of the "post-human" era are identified.*

***Keywords:** philosophical anthropology, man, humanism, information and communication society, new technologies, artificial intelligence, communication, singularity.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується тотальною інформатизацією всіх сфер людського буття, що призводить до формування нового типу соціальності – інформаційно-комунікативного суспільства. У цьому контексті технології перестають бути лише зовнішніми інструментами діяльності, а перетворюються на специфічне середовище проживання, яке радикально трансформує онтологічні засади людського існування. Виникає гостра потреба у філософсько-антропологічному осмисленні того, як цифрова реальність переформатовує фундаментальні категорії суб'єктності, ідентичності та свободи волі, які протягом століть склали ядро європейської гуманістичної традиції.

Актуальність проблеми посилюється дедалі більшим розривом між темпами технологічного прогресу та здатністю людини до його ціннісної асиміляції. Стрімке впровадження алгоритмічних систем управління та штучного інтелекту (ШІ) ставить під загрозу автономію особистості, детермінуючи її вибір через механізми предиктивної аналітики. Це зумовлює необхідність переходу від суто технічного або соціологічного опису інформаційних процесів до глибинного філософського аналізу, спрямованого на виявлення загрози «розмивання» людського в людині та пошук нових стратегій збереження суб'єктності в умовах тотальної цифровізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема трансформації людини в інформаційну епоху є предметом міждисциплінарного аналізу, фундамент якого закладено такими теоретиками постіндустріалізму та інформаційного суспільства, як Д. Белл, Е. Тоффлер та М. Кастельс. У їхніх працях інформація розглядається як ключовий ресурс, що змінює соціальну

структуру та спосіб буття людини. Філософсько-антропологічний вектор дослідження спирається на критику технологічного розуму, започатковану М. Гайдеггером, який попереджав про небезпеку перетворення людини на ресурс для технічних систем. Сучасний стан цієї проблеми у форматі «цифрового паноптикуму» детально аналізує Бюн-Чуль Хан, вказуючи на ерозію внутрішнього світу особистості під тиском прозорості та надмірної комунікації [24]. Питання суб'єктності та свободи волі в цифрову епоху піднімаються у працях Ш. Зубофф, яка ввела поняття «капіталізму стеження» [29] та Ю. Харарі, який прогнозує перехід від HomoSapiens до HomoDeus через біотехнологічний та алгоритмічний вплив. Концепцію «Onlife» – нерозривного зв'язку цифрового та реального – розвиває Л. Флоріді, наголошуючи на зміні онтологічного статусу індивіда [23].

Вагоме наукове і практичне значення мають ідеї вітчизняних дослідників В. Андрущенка і В. Кременя, які розглядають людиноцентризм у вимірі глобальних трансформацій [1; 12]. Соціокультурні аспекти комунікації та проблеми ідентичності в мережевому суспільстві досліджують А. Єрмоленко та О. Соболю [8; 19]. Питання віртуалізації буття та антропологічних ризиків цифрової цивілізації висвітлені у розвідках В. Бега, В. Воронкової, О. Кивлюк, М. Козловця, В. Нікітенко, Ю. Огороднійчук, М. Требіна [2; 5; 6; 10; 11; 16; 17].

Незважаючи на значну кількість напрацювань, залишається недостатньо вивченим аспект «екзистенційної безпеки» особистості в умовах домінування алгоритмічних систем прийняття рішень, що і визначає актуальність статті.

Метою статті є філософсько-антропологічний аналіз трансформації людського буття в умовах інформаційно-комунікативного суспільства.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань:

1. Розкрити онтологічну сутність цифрової реальності як нового середовища існування людини.

2. Дослідити механізми впливу алгоритмізації та «капіталізму стеження» на структуру свободи волі особистості.

3. Проаналізувати антропологічні ризики, пов'язані з делегуванням когнітивних та вольових функцій системам штучного інтелекту.

4. Обґрунтувати стратегії збереження людської автентичності та суб'єктності в умовах глобальних цифрових трансформацій.

Методологія дослідження. Методологічну основу статті становить поєднання філософських, загальнонаукових та специфічних методів. У статті використано такі підходи і методи: діалектичний метод—для аналізу суперечливої природи інформатизації, яка водночас розширює можливості людини та створює нові форми її відчуження; феноменологічний підхід—для опису безпосереднього досвіду перебування суб'єкта у віртуальному просторі та аналізу змін у сприйнятті часу й простору; герменевтичний метод дозволив інтерпретувати сучасні цифрові практики (соціальні мережі, цифрові профілі) як специфічні «тексти» людської ідентичності; антропологічний підхід—для виявлення змін у сутнісних характеристиках людини (мисленні, волі, емоційності) під впливом комунікативних технологій; системно-синергетичний підхід – для аналізу інформаційного суспільства як цілісної системи, що диктує нові правила функціонування людської суб'єктивності; метод критичного аналізу— спрямований на деконструкцію ілюзії «абсолютної свободи» в мережі та виявлення прихованих механізмів алгоритмічного детермінізму.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інформаційно-комунікативне суспільство» акумулює в собі уявлення про провідний тип суспільних відносин, домінуючі цінності та технологічний уклад певної епохи. Якщо ХІХ – ХХ століття визначалися індустріальною парадигмою, то ХХІ століття все більш впевнено стверджує себе як епоха інформаційно-комунікативного укладу, де інформація, знання та засоби їх обміну стають ключовими

ресурсами розвитку суспільства[5; 14: 15]. Інформаційне суспільство, за визначенням дослідників, – це така фаза у розвитку цивілізації, коли головними продуктами виробництва стають не речі й енергія, а інформація і знання [6; 14, с. 102–107].

Теоретичні витoki концепції інформаційного суспільства сягають постіндустріальної теорії Д. Белла, Е. Тоффлера, А. Турена та інших мислителів другої половини ХХ століття. Концепція інформаційного суспільства розвивалась як різновид доктрини постіндустріального суспільства. Розглядаючи суспільний розвиток як зміну виробничих стадій, її прихильники пов'язували становлення нового типу соціуму із заміною аграрних та індустріальних способів виробництва на економіку інформації та знань [22; 23; 29]. Д. Белл виокремлював такі ознаки постіндустріального суспільства, як розвиток економіки послуг, центральна роль наукових знань у реалізації технологічних нововведень, розвиток «інтелектуальних» і наукоємних технологій [22].

Засновником найбільш впливової теорії нового суспільства є іспанський соціолог Мануель Кастельс. На відміну від поняття «інформаційне суспільство», він уводить термін «інформаціональне суспільство» і концепцію «інформаціоналізму», що означає «дію знання на знання як основне джерело продуктивності». Нове суспільство, за М. Кастельсом, характеризується мережевою логікою базової структури, де провідну роль відіграє простір потоків – мережа комунікацій, яка забезпечує глобальну взаємодію та обмін інформацією в режимі реального часу[10; 23].

Одночасно зі змінами в матеріальній технології відбуваються революційні зміни у соціальній структурі: відносно жорсткі та вертикально орієнтовані інституції замінюються гнучкими горизонтальними мережами, через які здійснюється влада та обмін ресурсами. Мережева логіка визначає не лише економічні відносини, а й політичні процеси, культурні практики та

ідентичності [5; 15]. Як зазначає Ю. Пічугіна, у концепції мережевого суспільства Кастельса формується нова культура – культура реальної віртуальності, яка базується на цифровому зв'язку та трансформує традиційні форми соціальності [18].

У контексті інформаційно-комунікативного суспільства (ІКС) цифрова реальність перестає бути лише технологічним інструментом, вона набуває й статусу повноцінного онтологічного простору. Згідно з концепцією «Onlife», запропонованою Л. Флоріді, межа між фізичним та віртуальним світами остаточно розмивається, формуючи єдину інфосферу, де людина існує як «інфорог» – інформаційний агент, чиє буття невіддільне від мережевого середовища[24]. Це означає, що цифрова подія (наприклад, зміна мережевого статусу або транзакція) має таку ж екзистенційну вагу, як і подія у матеріальному світі, оскільки вона безпосередньо впливає на соціальну репрезентацію та самосприйняття індивіда.

Філософський аналіз цього простору дозволяє інтерпретувати його крізь призму теорії симулякрів Ж. Бодріяра, де цифрові копії витісняють оригінали, створюючи стан гіперреальності[3, с. 6–7]. У такому середовищі «Я» людини перетворюється на цифровий профіль – сконструйований образ, який часто володіє більшою онтологічною переконливістю, ніж реальна фізична присутність. Людина опиняється в ситуації, де її ідентичність постійно верифікується алгоритмами, а суб'єктність стає «дисперсною», розпорошуючись між численними інтерфейсами та базами даних. Це призводить до специфічного відчуження, коли цифрова симуляція життя починає сприйматися як саме життя, диктуючи суб'єкту норми поведінки та способи самовираження.

Більше того, інфосфера виступає не просто як середовище, а як активний агент, що змінює структуру людського досвіду. Заміна безпосередньої взаємодії на технологічно опосередковану призводить до того, що світ

сприймається через екран як набір доступних для маніпуляції об'єктів. Це зумовлює перехід від «буття-у-світі» до «буття-у-мережі», де головною характеристикою існування стає не тривалість (duration) чи глибока присутність, а миттєва актуальність та підключеність. Такий онтологічний зсув вимагає від філософської антропології переосмислення людини не як ізольованої субстанції, а як динамічного вузла в системі постійних інформаційних обмінів[6, с. 9–17].

Інформаційні технології перестали бути просто засобами – вони стали системою координат, усередині якої розгортається людське життя, задаючи нові форми сприйняття, взаємодії та соціального планування. Технології не лише трансформували способи комунікації, праці та дозвілля, а й поставили під сумнів традиційні уявлення про людську ідентичність, суб'єктність і тілесність. У цьому контексті постає явище Homo Digitalis – людини, чия особистість, поведінка та сприйняття світу формуються у взаємодії з цифровими середовищами [15, с. 6]. Цей процес перетворення людського буття називають по-різному: «технологічна сингулярність», «антропогенна сингулярність», «гуманітарна революція» тощо [2]. Стрімка зміна умов людського існування ускладнює адаптування до таких змін. «Загроза людини самій собі вже стала нормою нашої життєвої практики», – констатує Д. Бьолер [4, с. 23–24]. *ім'я і прізвище в один рядок.*

У сучасному інформаційно-комунікативному середовищі проблема свободи волі виходить за межі класичного протистояння детермінізму та індетермінізму, набуваючи форми технологічної маніпуляції архітектурою вибору. Як зазначає Ш. Зубофф, ми стаємо свідками становлення «капіталізму стеження», де особистий досвід людини вилучається як сировина для створення предиктивних продуктів[30]. Предиктивна аналітика не просто передбачає поведінку суб'єкта, а й активно формує її через механізми «м'якого підштовхування» (nudging), де алгоритми непомітно скеровують

волевиявлення індивіда, створюючи ілюзію повної автономії при фактичному обмеженні горизонту можливих рішень.

Ця ситуація спричиняє глибоку антропологічну кризу, оскільки вибір, що здійснюється на основі алгоритмічно відфільтрованої інформації, втрачає свою екзистенційну сутність як акт самодетермінації. Коли алгоритми великих даних моделюють бажання людини раніше, ніж вони будуть нею усвідомлені, воля трансформується у реактивну відповідь на задані стимули. З позиції філософської антропології це означає ерозію внутрішнього «Я», адже здатність до трансценденції – виходу за межі зумовленості – замінюється функціонуванням у межах передбачуваного коду. Таким чином, суб'єкт перетворюється на об'єкт обчислень, чия свобода стає лише технічною можливістю вибору з-поміж наперед визначених альтернатив.

Більше того, делегування вольових рішень інтелектуальним системам призводить до явища «когнітивної інвалідності», де людина поступово втрачає навичку самостійного смислопокладання. Постійна зануреність у цифрові потоки, що вимагають миттєвих реакцій, нівелює можливість для історичної рефлексії та стратегічного планування власного буття. В умовах «суспільства втоми» (за Б. Ханом) суб'єкт стає надто виснаженим тотальною комунікацією, щоб чинити опір алгоритмічному тиску, що веде до добровільної відмови від свободи на користь зручності та передбачуваності. Відтак, збереження людської суб'єктності потребує не лише етичних кодексів, а й розвитку «цифрової усвідомленості», здатної деконструювати маніпулятивні механізми інфосфери [9, с. 7].

Комунікативна природа інформаційного суспільства парадоксальним чином веде до поглиблення антропологічної ізоляції. З позиції етичної феноменології французького філософа Е. Левінаса, моральна відповідальність суб'єкта народжується у безпосередній зустрічі з «Обличчям» іншого, яке висуває до нас безумовну вимогу [28]. Проте в інфосфері живе обличчя

замінюється цифровим інтерфейсом – піксельним образом, аватаром або текстовим повідомленням, що створює ефект етичної дистанції. Це призводить до ерозії емпатії: інша людина починає сприйматися не як унікальна екзистенція, а як функціональний об'єкт або джерело інформації, що значно знижує поріг моральної відповідальності за власні дії та слова у віртуальному просторі.

Внаслідок такої дегуманізації комунікації виникає феномен «мережевої самотності», де інтенсивність інформаційного обміну лише маскує відсутність справжнього екзистенційного зв'язку. Комунікація стає інструментальною та фрагментарною, вона більше не слугує простором для спільного пошуку істини, а перетворюється на засіб самопрезентації або обміну готовими смисловими блоками. Як наслідок, людина в інформаційно-комунікативному суспільстві втрачає здатність до глибокого діалогу, замінюючи його поверхневою взаємодією, яка не передбачає внутрішньої трансформації суб'єктів. Це породжує специфічний тип відчуження, де при технічній можливості миттєвого зв'язку з будь-ким, індивід залишається замкненим у власній суб'єктивності.

Варто також зазначити, що трансформація комунікації безпосередньо впливає на темпоральні характеристики людського буття. Диктатура «теперішнього моменту», притаманна цифровим медіа, прискорює ритм соціальної взаємодії до критичної межі, за якою зникає можливість для історичної та моральної рефлексії. Людина встигає реагувати, але не встигає осмислювати, що призводить до формування «реактивної етики», де вчинки зумовлені миттєвим імпульсом, а не стійкими ціннісними орієнтирами. Таким чином, відновлення антропологічної цілісності в цифрову епоху потребує повернення до «діалогічної персоналістичної» моделі, де технології виступають лише засобом, а не середовищем, що нівелює самоцінність людської особистості [14: 15; 17].

Наслідки високотехнологічної цивілізації, що сягають майбутнього і навіть докорінно впливають на нього, спонукають до пошуку порозуміння та відповідальності за долю людства. Нові технології наближають людину до стану сингулярності, в якому можливий еволюційний стрибок «людина – постлюдина». Термін «постлюдина» означає новий модус існування людини в новій реальності. Постлюдина – це творець і користувач потужних нанотехнологій. Завдяки вторгненню постлюдини у фундаментальні першооснови буття антропності вона перестає природно еволюціонувати та перетворюється на предмет турботи і культивування суб'єкта, що володіє потужними технологіями[17, с. 68–69].

Отже, онтологічний статус інформаційно-комунікативного суспільства (*ІКС*)- *зняти* характеризується переходом від реальності речей до реальності потоків. Людина в такому просторі перестає бути відокремленим суб'єктом і стає, за висловом Л. Флоріді, «інфорогом» – істотою, чиє буття невіддільне від інформаційної оболонки. Цифрова реальність не є паралельним світом, а стає «первинною природою», де відбуваються ключові акти самоідентифікації. Це призводить до розмивання класичної опозиції «суб'єкт – об'єкт», оскільки межа між свідомістю людини та алгоритмічним середовищем стає проникною та рухливою.

Одним із центральних результатів є виявлення трансформації людської ідентичності в її «цифрову копію» або профіль. Філософський аналіз свідчить, що цифрова ідентичність часто набуває більшої соціальної ваги, ніж реальна фізична присутність. Створюється феномен «дисперсної суб'єктності», коли «Я» людини розпорошується між численними акаунтами та цифровими слідами. Це породжує екзистенційну кризу автентичності: індивід починає конструювати себе не на основі внутрішніх переконань, а через механізми зовнішнього схвалення (лайки, рейтинги), що веде до деградації глибокої рефлексії.

В умовах ІКС відбувається радикальна зміна когнітивної архітектури особистості. Делегування інтелектуальних функцій (пам'яті, орієнтації, аналітики) зовнішнім пристроям формує тип «екстерналізованої свідомості». З позиції філософської антропології це означає втрату інтелектуальної автономії. Когнітивний простір людини стає залежним від інтерфейсів, що призводить до фрагментації мислення та домінування реактивних психічних станів над проактивними. Людина перетворюється з творця смислів на оператора готових інформаційних блоків [18, с. 61–75].

Особливу увагу дослідники приділяють проблемі свободи волі в умовах алгоритмічного управління. Сучасні цифрові платформи реалізують модель «архітектури вибору», яка непомітно скеровує волевиявлення індивіда. Використання великих даних дозволяє алгоритмам передбачати та моделювати бажання суб'єкта раніше, ніж вони будуть ним усвідомлені. Таким чином, свобода волі трансформується у вибір у межах наперед заданого коду, що нівелює саму сутність свободи як акту трансценденції та творчого прориву за межі зумовленості [7; 15; 18].

В інформаційно-комунікативному суспільстві відбувається трансформація темпоральних характеристик буття. В ньому панує диктатура «теперішнього моменту», що призводить до втрати історичної перспективи та нездатності до тривалого очікування чи глибокого занурення в проблему. Прискорення інформаційних потоків зумовлює «кліповість» буття, де кожна подія миттєво знецінюється наступною. Це позбавляє людину здатності до формування цілісного життєвого проєкту, замінюючи його набором короткострокових адаптивних реакцій.

Комунікативна природа сучасного суспільства парадоксальним чином веде доантропологічної ізоляції. Заміна безпосереднього «Обличчя» іншого (в термінах Е. Левінаса) на цифровий інтерфейс розмиває етичну відповідальність. Комунікація стає функціональною та інструментальною,

втрачаючи вимір священного та інтимного. Людина опиняється в ситуації «мережевої самотності», де інтенсивність обміну інформацією лише маскує дефіцит справжнього екзистенційного зв'язку між людьми.

Філософське осмислення новітніх технологій вказує на виникнення нової форми відчуження – цифрового відчуження людини від власної природи. Технології, покликані полегшити життя, починають диктувати норми поведінки, стандарти краси та способи мислення. Людина стає об'єктом обчислень, «пакетом даних», що підлягає монетизації. Це вимагає розробки нової антропологічної етики, яка б стверджувала право людини на «цифрову непрозорість», автономію від алгоритмів та збереження приватного простору рефлексії[17, с. 83–92].

Вихід із кризи суб'єктності, на думку дослідників, лежить через шлях «цифрової усвідомленості». Це передбачає не відмову від технологій, а розвиток здатності до дистанціювання від алгоритмічного тиску. Збереження людського в людині в інформаційну епоху можливе лише за умови актуалізації волі до самостійного смислопокладання, що виходить за межі прагматичної логіки обчислювальних систем [6, с. 9–17; 11, с. 63–103; 15].

Відтак існує гостра необхідність вироблення нової гуманітарної парадигми, яка б відповідала викликам епохи «post-human». На теоретичному рівні це передбачає переосмислення класичних концепцій свідомості та волі в умовах гібридної (онлайн-офлайн) реальності, а на практичному – критично важливим є розробка етичних кодексів взаємодії людини з ІТ-системами, формування стратегій медіагігієни та розбудови освітніх моделей, здатних виховати критично мислячу особистість, спроможну протистояти алгоритмічній маніпуляції[2; 9, с. 7–14; 12; 15; 16; 17].

Таким чином, філософсько-антропологічний вимір інформаційно-комунікативного суспільства дає підстави не лише констатувати зміни, а й виявити ціннісні орієнтири, необхідні для гармонійного співіснування людини

та технологій. Саме через актуалізацію питань про сенс буття, межі технологічного втручання в людську природу та збереження екзистенційної свободи як найвищої цінності інформаційно-комунікативної епохи і можливе подолання антропологічної кризи, спричиненої інформаційною експансією.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інформаційно-комунікативне суспільство докорінно змінює архітектуру людського буття, перетворює цифрову реальність з інструментальної сфери на онтологічний фундамент сучасної цивілізації. Головним антропологічним ризиком цієї трансформації є поступова втрата суб'єктності через розмивання меж між власною волею індивіда та алгоритмічними приписами мережевого середовища. Людина опиняється в ситуації «м'якого детермінізму», де свобода волі нівелюється предиктивними системами, що звужують простір автентичного вибору до меж споживчих чи ідеологічних шаблонів, позбавляючи особистість здатності до глибокої екзистенційної рефлексії.

Подолання кризи ідентичності в умовах тотальної цифровізації можливе лише через актуалізацію філософсько-антропологічного підходу, який стверджує пріоритет людської автономії над технологічною доцільністю. Збереження «людського в людині» вимагає формування нової цифрової етики та культури мислення, що базуються на здатності суб'єкта до дистанціювання від алгоритмічного шуму. Технологічна гібридизація (Onlife) не повинна призводити до екстерналізації свідомості; навпаки, вона потребує посилення внутрішнього смислопокладання, яке б виступало протиположною обчислювальній логіці інформаційних систем.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаються у детальнішому вивченні етико-правових аспектів взаємодії людини та штучного інтелекту, у розробці стратегій формування «цифрової резистентності» майбутніх поколінь. Особливої уваги потребує питання онтологічного статусу штучної свідомості та її потенційного впливу на

ціннісно-нормативну структуру суспільства. Подальший аналіз має зосередитися на пошуку балансу між технологічним прогресом та збереженням екзистенційної недоторканності особистості, що є запорукою сталого антропологічного розвитку в постгуманістичну епоху.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Київ: Інститут вищої освіти АПН України, 2006. 446 с.
2. Бех В. П. Морфологія соціального світу : монографія. Київ-Мюнхен : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 758 с.
3. Бодріяр, Ж. Симулякри і симуляція / пер. з фр. В. Ховхун. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
4. Бюлер Д. Відповідальність за майбутнє з глобальної перспективи. Актуальність філософії Ганса Йонаса та етики дискурсу. Київ : Стилос, 2014. 157 с. С. 23–24.
5. Воронкова, В. Г., Нікітенко, В. О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика. Львів–Торунь: Liha-Pres, 2022. 460 с. *Літеру с. підняти вище, в один рядок.*
6. Воронкова В., Нікітенко В. Проблема трансформації людини у контексті трансгуманізму: методологія цифрової антропології. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica».* Вип. 16 (93). 2023. Р. 9–17. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/288975>
7. Глобальні модерності / за редакції М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона; Пер. з англ. Т. Цимбала. Київ: Ніка-Центр, 2013. 400 с.
8. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія. Київ: Лібра, 1999. 487 с.

9. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Київ : Лібра, 2001. 200 с. С. 7. - *видалити*
10. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Пер. з англ. Київ: Ваклер, 2007. 304 с.
11. Козловець М. А. Технології штучного інтелекту як фактор трансформації людського буття: філософсько-світоглядний вимір. *Людина в цифровому суспільстві: сучасні тренди : монографія* / [Т. С. Гиріна, М. А. Козловець, С. В. Куцепал та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2025. С. 63–103.
12. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. Київ: Знання, 2011. 520 с.
13. Лук'янець В. Технології ХХІ століття : новий режим еволюції мегасоціуму. *Схід*. 2005. № 5 (71). С. 102–107.
14. Людина в сучасному світі: соціально-філософський та культурно-антропологічний виміри: монографія / Є. В. Більченко, О. М. Берегова, В. В. Демещенко та ін. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2020. 352 с.
15. Людина в цифровому суспільстві: сучасні тренди : монографія / [Т. С. Гиріна, М. А. Козловець, С. В. Куцепал та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2025. 234 с.
16. Огороднійчук, Ю. Й. (2024). Віртуальна реальність як феномен та її вплив на буття людини. *HUMANITIESSTUDIES: збірник наукових праць* / гол. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика». Випуск 20 (97). С. 83–92. <http://humstudies.com.ua> doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-20-97-10>
17. Перетворення буття людини і соціуму в контексті сучасного цивілізаційного розвитку : монографія / [В. П. Мельник, А. Ф. Карась, З. Е. Скринник та ін.]; за наук. ред. З. Е. Скринник, А. Ф. Карася. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2024. 302 с.

18. Пічугіна Ю. Нова культура в концепції мережевого суспільства Мануеля Кастельса. *Молодий вчений*. 2019. № 1 (65). С. 17–19. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-4>
19. Соболь О. М. Постмодерн: орієнтири та ризики антропологічного повороту. Київ; Алерта, 2015. 275 с.
20. Требін М. П. HomoDigitalis : трансформація ідентичності в епоху цифрових технологій. *Людина в цифровому суспільстві: сучасні тренди : монографія* / [Т. С. Гиріна, М. А. Козловець, С. В. Куцепал та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2025. С. 5–43.
21. Харарі, Ювал Ной. (2021). HomoDeus. Людина божественна. За лаштунками майбутнього. Київ: Вид-во «BookChef». 512 с.
22. Bell D. *The Coming of Post-Industrial Society*. Basic Books, 1973. 507 p.
23. Castells M. *The Rise of the Network Society*. Wiley-Blackwell, 2010. 566 p.
24. Floridi, L. *The Fourth Revolution: How the infosphere is reshaping human reality*. Oxford: Oxford University Press. 2014. 272 p. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199606726.001.0001>
25. Han, Byung-Chul. (2017). *In the Swarm: Digital Prospects*. Volume 3. Translated by Erik Butler. Cambridge, MA: The MIT Press. 104 pages.
26. Harari Y. N. *21 Lessons for the 21st Century*. Spiegel & Grau, 2018. 372 p. **Літеру р. підняти вище, в один рядок.**
27. Heidegger M. *The Question Concerning Technology*. Harper & Row, 1977. 182 p.
28. Levinas, E. *Ethics and Infinity: Dialogues with Philippe Nemo*. Pittsburgh : Duquesne University Press. 1985. 140 p. URL: <https://archive.org/details/ethicsinfinity00levi/page/n3/mode/2up>
29. Toffler A. *The Third Wave*. Morrow, 1980. 552 p.
30. Zuboff S. *The Age of Surveillance Capitalism*. PublicAffairs, 2019. 478 p.